

Углублены теоретико-методологические и практические основы инновационного консультирования в наращивании продовольственных ресурсов в Украине и мире.

Продовольственные ресурсы, инновации, консалтинг, качество продукции, конкурентоспособность.

Profound theoretical, methodological and practical foundation for extension innovation in food resources in Ukraine and abroad.

Food resources, innovation, extension, product quality, competitiveness.

УДК 338.48

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Л. Х. Рибак, кандидат економічних наук

Висвітлено роль туризму у вирішенні соціально-економічних проблем села. Це один із напрямів структурної перебудови сільської економіки, що є фактором соціально-економічного розвитку села. Розглянуто пріоритетні напрями розвитку туризму в сільській місцевості.

Безробіття, зайнятість населення, туристична сфера діяльності, сільський зелений туризм, агротуризм, сільське населення.

Останнім часом на селі спостерігається посилення негативних процесів: зниження обсягів виробництва продукції та життєвого рівня населення, зростання масштабів бідності, безробіття, показників депопуляції. Однією з причин останньої є міграція сільського населення у міста. Виїжджає, переважно, молодь – найпрацездатніша частина населення. Закріпленню молоді на селі має сприяти диверсифікація видів економічної діяльності.

Саме тому, туристичний відпочинок на селі можна розглядати як специфічну форму підсобної господарської діяльності у сільському середовищі, або як форму малого підприємництва, що дає можливість певною мірою вирішити проблему зайнятості сільського населення, поліпшити його добробут, повніше використати природний та історико-культурний потенціал сільської місцевості.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У своїх працях вивченням питання розвитку сільського зеленого туризму займалися такі вчені як В. Петранівський, В. Васильєв, М. Лендел, В. Липчук П. Горішевський, В. Гловацька, Ю. Зінько, М. Костиця, Н. Кудла та ін.

© Л. Х. Рибак, 2015

Мета дослідження – розглянути стан і визначити основні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи загальноекономічну кризу в Україні, зокрема загострення проблем села, широке розповсюдження та розвиток сільського зеленого туризму тут є особливо бажаним. Системний підхід до організації цього нового виду українського туризму може й повинен сприяти розвитку не лише внутрішнього, але й зовнішнього туризму, як способу розширення міжнародних зв'язків та взаємовигідного співробітництва.

Світова практика свідчить, що надзвичайно важливу роль на селі відіграє туристична сфера діяльності. Саме вона є одним із найперспективніших напрямів структурної перебудови сільської економіки, стимулює розвиток, перш за все, таких галузей, як транспорт, будівництво, зв'язок, сільське господарство, соціальна сфера.

Сільський туризм відкриває можливості як для поліпшення наповненості бюджетів місцевих органів самоврядування, так і для зближення міських і сільських жителів. Він розширює сферу зайнятості сільського населення, позитивно впливає на економіку та екологію районів України, сприяє відродженню, збереженню та розвитку місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини.

Україна в цілому, у тому числі й сільська місцевість, має значні можливості для розвитку туристичної сфери: багату історію, багатовікові традиції, мальовничі природні ландшафти тощо. Кожне українське село можна перетворити на справжній туристичний рай, що сміливо конкуруватиме із туристичними та європейськими центрами.

Туризм на селі має стати однією з найрозвиненіших її галузей. Крім вищезазначеного, у сільській місцевості існує широка мережа нерухомих пам'яток, зокрема археології, історії тощо. Завданням туристичної сфери на селі є не лише надання відповідних послуг, але й пошук найефективніших шляхів підвищення зайнятості населення, його добробуту. Особливо гострою ця проблема є нині. Адже, як було зазначено, на селі зберігається високий рівень безробіття, який у 3,5 рази перевищує середній показник по Україні. Значно нижчим на селі є й рівень життя. За даними обстежень, рівень споживання у середньому за місяць (у розрахунок на одну особу) м'яса і м'ясопродуктів у міських поселеннях становить 5,5 кг, у сільській місцевості – 4,1 кг, риби і рибопродуктів, відповідно, 2,0 і 1,7 кг, яєць – 21 і 18 штук.

Аграрний туризм, який часто називають сільським зеленим туризмом, має хороші передумови для розвитку в усіх регіонах (природно-кліматичні, соціально-культурні, економічні). Для оцінки сільського туристичного продукту важливим є житло, натуральне харчування, наявність розваг та ін.

Із загальної кількості туристів світу майже кожний третій надає перевагу сільському туризму. Він передбачає відпочинок туристів на базі фермерського чи присадибного господарства. Агротуризм нині практично є частиною політики держав Європейського Союзу ще з 80-х років

минулого століття. Саме тоді, коли стрімко скорочувались обсяги сільськогосподарського виробництва й гостро постала проблема робочих місць у сільській місцевості.

Останнім часом в Україні все більша кількість населення відмовляється від пляжного відпочинку, надаючи перевагу сільському туризму, відпочиваючи там, де менше шуму. Щоправда, він ще не набув таких масштабів, як це має місце в інших країнах. Наприклад, в Австрії майже кожна десята селянська садиба пропонує туристичні послуги. А доходи від такого виду діяльності у цій країні перевищують сотні мільйонів доларів. Практично в усіх країнах Західної Європи сільський зелений туризм є високоприбутковим, а в США він ще й поєднує широкий спектр різних видів туризму, заснованих на використанні природних, історичних та інших особливостей ресурсів сільської місцевості. У вищезазначених країнах сільський зелений туризм не лише розвивається швидкими темпами, а й входить у першу п'ятірку основних стратегічних напрямів розвитку туризму до 2020 р.

Отже, розвиток сільського зеленого туризму – це, можна сказати, соціально-економічна програма що переведе частину сільського населення до сфери послуг. Така державна політика передбачає не лише економічні, а й соціально-культурні цілі:

- збереження та відтворення культурної спадщини, національної самобутності території;
- забезпечення зміни традиційної структури сільськогосподарського виробництва тощо;
- сприяння зростанню доходів як місцевого населення, так і регіону в цілому;
- скорочення на селі рівня безробіття, яке особливо є поширеним після ліквідації колгоспів;
- розвиток малого підприємництва у сільській місцевості;
- активізація розвитку соціальної сфери в сільських населених пунктах і приведення соціальної інфраструктури у відповідність до існуючої нормативної бази;
- поліпшення зовнішнього вигляду сільських територій тощо.

Водночас, цей туризм сприяє розвитку й сільськогосподарського виробництва на селі. Проте, розвиток сільського зеленого туризму – це не розвиток високоприбуткового виду підприємницької діяльності, а, швидше за все, один зі способів зменшення соціальної напруги, зниження рівня бідності серед селян. Зробивши дослідження можна стверджувати, що цей вид туристичної діяльності дедалі активніше перетворюється в конкурентоспроможний вид економічної діяльності, що має такі напрями:

- а) знайомство з традиційним побутом, ремеслом;
- б) створення туристичних сільських населених пунктів із традиційною архітектурою, розміщених у мальовничій місцевості;
- в) здача в оренду житла (окремих будинків, кімнат) в екологічно чистій сільській місцевості;

г) проживанням і харчуванням туристів у фермерському будинку тощо.

Для організації цього виду діяльності потрібні значні фінансові й матеріальні ресурси для того, щоб підготувати будинок до прийому туристів. А це потребує створення пільгових умов для кредитування. Адже в сільському зеленому туризмі потрібними є, насамперед, добротність будинку, чистота, живописна природа, чисте повітря. Також, цей вид туристичної діяльності не потребує особливих, спеціальних навиків, спеціальної підготовки господарств, які є суб'єктами ринку послуг сільського туризму.

Нині в Україні активно розвивається сільський зелений туризм у Карпатських регіонах. Вивчення цього виду діяльності у Львівській та Івано-Франківській областях показало, що тут багато садиб, окрім комфортних кімнат, домашньої кухні, пропонують відпочиваючим набір сільських розваг, зокрема такі як: мисливство, рибальство, збір грибів, лісових ягід; кінні прогулянки, екскурсії по місцях древньої архітектури. Для забезпечення цього необхідно мати відповідних фахівців [1]. Прискоренню розвитку сільського зеленого туризму в Україні та її регіонах має сприяти подолання наявних факторів, які негативно впливають на цей розвиток:

- відсутність необхідного правового, організаційного та економічного середовища, сприятливого для створення сучасної туристичної індустрії на селі;
- існування значної кількості норм та обмежень щодо діяльності туризму на селі;
- низький рівень доходів сільського населення, що не дає змоги забезпечити інвестування в бізнес, стримує підприємницькі ініціативи;
- нерозвиненість сільської соціальної інфраструктури, відповідного сервісу, комфорту для клієнтів;
- нерозвиненість реклами і маркетингу в цілому, що унеможлиблює отримання інформації потенційними клієнтами;
- дефіцит знань у селян в області ведення бізнесу, розвитку туризму, інформаційних технологій;
- відсутність відповідної системи підтримки цього нового бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуючи те, що в умовах загальноекономічної кризи економічні та соціальні проблеми села надзвичайно загострилися, широке розповсюдження й розвиток сільського зеленого туризму в Україні є особливо бажаними, тому що сільський зелений туризм – дієвий інструмент стабільного соціально-економічного розвитку села, передбачає відновлення трудового потенціалу, припинення безробіття, міграційних процесів, підвищення матеріального достатку сільського населення тощо.

Сільський туризм відкриває можливості як для поліпшення наповнюваності бюджетів місцевих органів самоврядування, так і для зближення міських і сільських жителів. Він розширює сферу зайнятості сільського населення, зростання їх доходів, позитивно впливає на

економіку та екологію районів України, сприяє відродженню, збереженню та розвитку місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини.

Список літератури

1. Ефременко Н. Сельский туризм и агробизнес – понятия совместимые // Туризм: практика, проблемы, перспективы. – 2007. – № 2. – С.62–64.
2. Основи управління та організації відпочинку в агрооселях : інформаційні м-ли до семінару з дорадництва для власників агроосель. Серія 3. Сільський зелений туризм / [Кальна-Дубінюк Т. П., Локутова О. А., Рибак Л. Х. та ін.] ; за ред. В. П. Васильєва. – [2-ге вид.]. – Ніжин : Лисенко М. М., 2015. – 88 с.
3. Лученок Є. Екоагротуризм у системі багатофункціонального регулювання сільського господарства Всесвітньою торговою організацією / Є. Лученок // Журнал Європейської економіки. – 2007. – № 6а. – С. 237.
4. Мальська М. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / М. Мальська, В. Худо, В. Цибух. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 272 с.
5. Рибак Л. Х. Сільський туризм як вид підсобної діяльності / Л. Х. Рибак // Науковий вісник НУБіП України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2011. – Вип. 163, ч.1.

Освещена роль туризма в решении социально-экономических проблем села. Это одно из направлений структурной перестройки сельской экономики, являющееся фактором социально-экономического развития села. Рассмотрены приоритетные направления развития туризма в сельской местности.

Безработица, занятость населения, туристическая сфера деятельности, сельский зеленый туризм, агротуризм, сельское население.

The article highlights the role of tourism in addressing the socio-economic problems of the village. This is one of the areas of restructuring the rural economy, which is a factor of social and economic development of rural areas. Considered priority areas for tourism development in rural areas.

Unemployment, employment, tourist area of rural green tourism, agrotourism, rural population.

УДК 006:338.48:711.437(1-22)

ОСОБЛИВОСТІ СЕРТИФІКАЦІЇ ПОСЛУГ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

В. В. Самсонова, кандидат економічних наук

Проаналізовано міжнародний досвід та сучасний стан здійснення сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму, визначено її особливості. Запропоновано перспективні шляхи поліпшення процедури

© В. В. Самсонова, 2015